

A KÖZFOGLALKOZTATOTTAKNAK SZÓLÓ KÉPZÉSEK VIZSGÁLATA HAZÁNKBAN (2016–2020)

HAJDÚ DÁVID

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Gazdaság- és Regionális Tudományi Doktori Iskola

Beérkezett: 2021. augusztus 16., elfogadva: 2022. február 17.

A tanulmány az elsődleges munkaerőpiacról kikerült közfoglalkoztatottaknak szóló képzések főbb jellemzőit vizsgálja a 2016–2020 közötti időszakban, kitérve a résztvevők számának nem, korcsoport, iskolai végzettség szerinti megoszlására, valamint a későbbi sikeres munkaerőpiaci elhelyezkedésre is. A közfoglalkoztatás egy átmeneti állapot, amely arra hivatott, hogy a munka világából kiszorulókat visszasegítse a munka világába. A közfoglalkoztatottaknak szóló képzések ugyanezen cél mentén jöttek létre, hogy egy új szakma elsajátításával minél hamarabb munkához jussanak a képzéseken részt vevők. Az eredmények nagy területi, térségi különbségeket mutatnak, és kijelenthető, hogy azokba a térségekbe (főként a keleti régiókba) csoportosultak a képzések, ahol a legnagyobb szükség van rá. Ugyanakkor összességében elmondható, hogy a képzések nem érték el a kívánt eredményt, hiszen a képzést sikeresen elvégző közfoglalkoztatottak a képzés elvégzése után 6 hónappal vagy munkanélkülivé váltak, vagy csak a másodlagos munkaerőpiacon, azaz közfoglalkoztatottként tudtak csak újra elhelyezkedni.

Kulcsszavak: felnőttképzés, közfoglalkoztatás, elhelyezkedés, munkanélküliség

The study examines the main characteristics of training for public employees excluded from the primary labour market in the period 2016–2020. The study also included an analysis of the number of participants by gender, age group, educational attainment and their subsequent successful employment in the labour market. Public employment is a transitional measure designed to help people who have been excluded from the world of work back into it. Training courses for public employees have been set up with the same aim, to get trainees into work as quickly as possible by learning a new profession. The results show large spatial and regional differences, and it can be said that training is

Levelező szerző: Hajdú Dávid, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Gazdaság- és Regionális Tudományi Doktori Iskola, 2100 Gödöllő, Páter Károly utca 1. E-mail: hajdu.david91@gmail.com

concentrated in the regions (mainly in the eastern regions) where it is most needed. On the whole, however, the training did not achieve the desired result, as the public employees who successfully completed the training either became unemployed 6 months after the training or could only find a new job in the secondary labour market, i.e. as public employees.

Keywords: adult training, public employment, job finding, unemployment

Bevezetés

Az Európai Unión belül az oktatás nemzeti ügy, bár e tekintetben eltérő elvárások fogalmazódnak meg, végrehajtásának középpontjában a nemzeti képességek állnak. Ez különösen igaz a közoktatásra, amely jelentős szerepet játszik a leendő munkaerő művelésében, de vonatkozik a szakképzésre és a felnőttképzésre is (Györgyi 2016). Az Európai Unió a felnőttképzéssel kapcsolatos kulcsfontosságú társadalmi célként jelöli ki, hogy azok a hátrányos helyzetű emberek is bekapcsolódjanak a képzésbe és eredményesen el is végezzék azt, akik nehézkesen vonhatók be az oktatásba, viszont nélkülözhetetlen számukra a képzettség megszerzése, mert elősegíti foglalkoztatásukat és társadalmi beilleszkedésüket. Ezt a problémát csak támogatásokkal lehet kiküszöbölni, viszont ezzel szemben Magyarország és az Unió egésze esetében is elmondható, hogy az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők, az idősebbek, a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetben élők közül csak kevesen vesznek részt felnőttképzésben, holott ők azok, akik nagy számban kiszorulnak a munkaerőpiacról. Ennek következtében ezen csoportok képzésekhez való hozzáférést támogatni szükséges annak érdekében, hogy a képzések segítségével biztosabban megtarthassák munkájukat vagy visszakerülhessenek az aktív munkaerőpiacra (Kerülő–Nyilas 2015).

Az egyik legfontosabb tényező a hátrányos helyzet következményeinek mérséklésére a képzés, melynek folyamán nemcsak ismeretszerzés következik be, hanem integrálódni képes munkavállalói magatartás is, mely természetesen csak akkor mehet végbe, ha elértük a hátrányos helyzetű csoportokat és biztosítottuk a képzésbe való bevonásukat. Magyarországon ideális mennyiségű felnőttképzéssel foglalkozó intézmény működik, viszont székhelyeik és telephelyeik szerint csak nagyon kevés hátrányos helyzetű településen. A képzések nagy része megyeszékhelyen vagy nagyobb városokban indul, kisebb településeken jóval kisebb számban, azaz a hátrányos helyzetű települések lakói csak úgy tudnak részt venni képzésekben, ha utaznak, illetve, ha családi körülményeik engedik (Halmos 2005).

A Nemzeti Munkaügyi Hivatal munkaügyi központjai, a munkáltatók és az oktatási intézmények vesznek részt az iskolarendszeren kívüli képzések szervezésében, lebonyolításában. A munkaviszonyban állók képzésének több mint fele a munkáltatókhoz köthető. A munkanélküliek képzése azonban szinte csak a Munkaügyi Központokon keresztül történik (Kraiciné–Tibori 2007), mivel a támogatások csak a közreműködésükkel vehető igénybe (Hajdú 2021). Az iskolarendszeren kívüli képzések legnagyobb hányadát a munkaerőpiaci képzések adják, mely munkanélküliekre és munkaviszonyban állókra egyaránt vonatkozik, és felöleli a kiegészítő és a szakmai képzéseket is. A munkaerőpiaci

képzések olyan, foglalkoztatást segítő aktív eszközök, amelyekkel az álláskeresőknél vagy a munkaviszonyban álló, de munkanélküliségi szempontból veszélyeztetettnél minősülőknél a képzés elvégzésével – egy új szakmai ismeret elsajátításával – növelhetővé válik az elhelyezkedési és munkahelymegtartási képességük (Csehné Papp, 2011). Hazánkban az első munkaerőpiaci orientáltságú képzés 1991-re datálható, amikor az állam felismerte, hogy a képzések elindításával a munkanélküliség csökkenthető (Frey, 2007). A munkaerőpiaci képzések célja szerteágazó volt, abban viszont megegyeztek, hogy a képzésekkel a munkanélküliek vagy a várhatóan 1 éven belül munkanélkülivé válók esélyeit kell növelni annak érdekében, hogy csökkenjen a munkanélküliek száma (ÁSZF, 2009). Ugyanakkor a felnőttképzés hatékonyságát, eredményességét elemző vizsgálatok sok esetben bírálatként fogalmazzák meg, hogy bizonyos képzések csak csekély mértékben járulnak a munkaerőpiaci integrációhoz, szinte csak képzési támogatásként biztosítanak kiegészítő jövedelmet (Csoba–Nagy–Szabó, 2010).

Kutatásunk fókuszában a közfoglalkoztatottaknak szóló képzések állnak. A közfoglalkoztatás már a rendszerváltás előtt, 1987-től kialakulóban volt hazánkban, viszont csak a rendszerváltás után, 1991-től működött szabályozottan, ez volt az egyik eszköze a rendszerváltás utáni növekvő munkanélküliség csökkentésének (Bördös 2014). Hazánkban a közfoglalkoztatás három formában működött (közhasznú foglalkoztatás, közcélú munka és közmunka), melyek csak a finanszírozásban és a felügyelő intézmény kilétében különböztek egymástól. Az egységes közfoglalkoztatás 2011-ben jött létre. 2016-ban a közfoglalkoztatásra elkülönített keret 340 milliárd forint volt, mely az elsődleges munkaerőpiacra való visszakerülését segítette körülbelül 20–25 ezer közfoglalkoztatottnak (Scharle 2015). Az elsődleges munkaerőpiac a versenyszférában dolgozók csoportját jelenti. A másodlagos munkaerőpiachoz az állam által létrehozott munkakörökben közfeladatot ellátó, támogatott személyeket soroljuk, akik meghatározott periódusokban (4–6–9–12 hónap) dolgoznak. A közfoglalkoztatás elsősorban azoknak biztosít jövedelmet, akik szociális ellátásban részesülnek, ideértve a foglalkoztatást helyettesítő támogatást is. Ezeknek az embereknek hosszú ideje nincs lehetőségük újabb munkaviszony létesítésére munkalehetőség hiánya miatt, vagy azért, mert alacsony iskolai végzettséggel rendelkeznek, illetve kiestek a munkatapasztalattól. A közfoglalkoztatásban munkát vállalók számára továbblépés az elsődleges munkaerőpiacra való elhelyezkedés, így kompetenciafejlesztési és szakmai képzési programokat indokolt létrehozni. A közfoglalkoztatottak tartós aktivizálása érdekében aktív munkaerőpiaci eszközöket kell használni, melyre a legjobb példa a képzés, továbbképzés (Köllő 2015).

A kutatás módszertana

A tanulmányban a GINOP-6.1.1-15-2015-00001 azonosító számú, „Alacsony képzettségűek és közfoglalkoztatottak képzése” című kiemelt projekt adatait dolgoztuk fel. A vizsgálatok során a kormányhivatalok által indított közfoglalkoztatottaknak szóló képzéseken részt vevők statisztikai adatait elemeztük, vizsgálva a résztvevők térbeli összefüggésrendszerét, majd összevetettük az elsődleges és másodlagos munkaerőpiacra való elhelyezkedésüket is. Mivel Budapest és Pest megye mint fejlett régió nem kapcsolódhat a közfoglalkoztatottaknak szóló képzésekbe, így a területi elemzések térképeken való szemléltetésekor ezen két terület adatait 0-val jelöltük. Az elemzés a 2016–2020-ig terjedő időszakra fókuszál. Az összegyűjtött adatbázisok feldolgozását,

kiértékelését a Microsoft Office 2013 program segítségével végeztük el. A számított statisztikai adatok térbeli elemzéséhez és a kapott eredmények feltérképezéséhez az ArcGIS 10.6.1. GIS szoftvert használtuk.

A képzéseken részt vevők térbeli összefüggérendszerének feltárása érdekében területi autokorrelációs vizsgálatot végeztünk *Local Moran* statisztika segítségével:

$$I = \frac{n}{2A} \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n \delta_{ij} (y_i - \bar{y})(y_j - \bar{y})}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2},$$

ahol n a területegységek száma, y_i és y_j a vizsgált változó értéke az egyes területegységekben, a vizsgált mutató számtani átlaga, A a szomszédsági kapcsolatok száma, a δ_{ij} együtttartható értéke pedig 1, ha i és j szomszédosok, egyébként pedig 0. Az n az elemszámot jelzi (Tóth 2014). Ha $I > -1/(n-1)$, akkor pozitív, ha $I < -1/(n-1)$, akkor negatív az autokorrelációs kapcsolat. Ha $I = -1/(n-1)$, akkor nem áll fenn autokorrelációs kapcsolat az egyes területi egységek között (Egri 2017).

A térbeli mintázatok ismertetésére a térbeli autokorreláció lokális próbafüggvényét, az *Anselin* (1995) által létrehozott egyváltozós *Local Moran I* módszert használtuk. E módszer alkalmas arra, hogy kimutassa azokat a területeket, amelyek hasonlítanak, illetve különböznek a szomszédjaiktól (Tóth, 2014: 62). A *Local Moran I* képlete:

$$I_{i,t} = z_{i,t} \sum_j W_{ij} z_{j,t},$$

ahol $z_{i,t}$ és $z_{j,t}$ a megfigyelési egységek standardizált értékei t időpontban. Az egyváltozós *Local Moran* esetében $z_{i,t}$ és $z_{j,t}$ ugyanarra az adatbázisra vonatkozik. W_{ij} a területi súlymátrix (Anselin 1995). A kapott eredmények négy csoportba sorolják a településeket (Tóth 2014; Egri 2017):

1. Magas–magas (HH): magas értékkel rendelkező területegységek, amelyek esetén a szomszédság is magas értékkel rendelkezik;
2. Magas–alacsony (HL): magas értékkel rendelkező területegységek, melyek esetén a szomszédság alacsony értékkel rendelkezik;
3. Alacsony–alacsony (LL): alacsony értékkel rendelkező területegységek, ahol a szomszédság is alacsony értékkel rendelkezik;
4. Alacsony–magas (LH): alacsony értékkel rendelkező területegységek, melyek esetén a szomszédság magas értékkel rendelkezik.

A *Local Moran* szignifikanciafilterét 0,05 alatt határoztam meg, a permutációk számát pedig 499-ben.

A felnőttképzésben részt vevők számát összesítettem, elhelyezkedésük arányát a két munkaerőpiaci szektor tekintetében megyei és települési szinten átlagoltam. Az aggregátumok területi szempontú vizsgálatához HotSpot-elemzést végeztem. A HotSpot-analízis vektorokat használ a statisztikailag szignifikáns forró és hideg pontok helyének azonosítására az adatokban azáltal, hogy az előfordulási pontokat sokszögekké vagy egymáshoz közeli pontokká összesíti egy számított távolság alapján. Az elemzési csoportok jellemzői, ha hasonló magas (meleg) vagy alacsony (hideg) értékek találhatók egy klaszterben. A sokszögek általában adminisztrációs határokat vagy egyéni rácsszerkezetet jelentenek. Egy elemre és szomszédaira vonatkozó helyi összeget arányosan hasonlítjuk össze az összes jellemző összegével. Amennyiben a helyi összeg nagyon eltér

a várt helyi összegtől, és ez a különbség túl nagy ahhoz, hogy véletlenszerű választás eredménye legyen, statisztikailag szignifikáns z-pontszám adódik. Az eljárás a súlyozott jellemzők halmaza alapján a *Getis-Ord Gi** statisztika segítségével statisztikailag szignifikáns forró és hideg pontokat azonosít (*Getis-Ord 1992*).

Eredmények

A közfoglalkoztatottaknak szóló képzéseken részt vevők jellemzése

A közfoglalkoztatottaknak szóló képzéseken részt vevők száma a 2016 utáni két évben a korábbiak közel kétszeresét érte el, miközben az alkalmazásban álló közfoglalkoztatottak létszáma már 2017-ben is csökkenő tendenciát mutatott. Ezt követően azonban jelentős csökkenés következett be, amit a versenyszféra munkaerő-felszívó erejének növekedése is indokolt, az üres álláshelyek száma 2018 végén meghaladta a 60 ezer főt. A 2020. évi alacsony létszámadat azonban már a koronavírus-járvány megjelenésével magyarázható, ami miatt nem lehetett képzéseket szervezni és indítani, a már korábban elindult képzések pedig szüneteltek. Minden vizsgált évben a nők vettek részt nagyobb arányban a közfoglalkoztatottaknak szóló képzéseken. A nemenkénti arányok közötti legkisebb eltérés 2017-ben volt, amikor csupán 10,4%-nyi különbség mutatkozott a nők javára. Valószínűsíthető, hogy a képzésekbe bevontak között azért is nők vannak többségben, mert a hátrányos helyzetű társadalmi csoportokban a férfiak nagyobb része vállal olyan feketemunkát vagy idénymunkát, amelyek révén a közfoglalkoztatásnál magasabb jövedelemhez juthatnak kisebb kööttség mellett (*Hajdú-Koncz 2021*) (1. táblázat).

1. táblázat: A közfoglalkoztatottaknak szóló képzéseken részt vevők létszámadatai és nemenkénti arányai (2016–2020)

Év	Képzettek száma	Nők aránya (%)	Férfiak aránya (%)
2016	15 202	60,8	39,2
2017	28 024	55,2	44,8
2018	28 838	60,3	39,7
2019	11 768	63,7	36,3
2020	6 737	66,1	33,9
<i>Összesen</i>	90 569	59,7	40,3

Forrás: Saját szerkesztés az Innovációs és Technológiai Minisztérium adatai alapján

A képzéseken részt vevőket korcsoportok szerint vizsgálva megállapítható, hogy a 25 és 54 év közötti korosztály részaránya – akik életkoruknál fogva kevésbé veszélyeztetett csoportnak tekinthetők – kis ingadozást mutatva a vizsgált öt évben 69,9% és 72,2% között mozgott. A 25 évnél fiatalabb közfoglalkoztatottak részaránya 2016-tól 2019-ig csökkent, majd visszaállt az eredeti szintre. Az 54 év felettiek körében ellentétes előjelű változás ment végbe, a részarányuk fokozatos növekedését hirtelen csökkenés követte, így arányuk 2020-ra az első vizsgált év szintje alá csökkent (2. táblázat).

2. táblázat: A közfoglalkoztatottaknak szóló képzéseken részt vevők korcsoportok szerinti megoszlása, 2016–2020 (%)

Év	25 év alattiak	25–54 év közöttiek	54 év felettek	Összesen
2016	18,6	69,9	11,5	100,0
2017	17,7	70,0	12,3	100,0
2018	14,7	72,2	13,1	100,0
2019	13,8	71,9	14,3	100,0
2020	18,4	70,9	10,7	100,0
<i>Összesen</i>	<i>16,5</i>	<i>70,1</i>	<i>12,4</i>	<i>100,0</i>

Forrás: Saját szerkesztés az Innovációs és Technológiai Minisztérium adatai alapján

A közfoglalkoztatásban munkát vállalók általában alacsony iskolai végzettséggel rendelkeznek. Az Innovációs és Technológiai Minisztérium alapfokú iskolai végzettségnek tekinti a legfeljebb általános iskolai végzettséget, középfokúnak tekinti az érettségit nem adó, illetve érettségit adó középszintű (szakmai) végzettséget, és felsőfokúnak a főiskolát, az egyetemet és a felsőoktatási szakképzést. Az iskolai végzettségek szerinti eloszlásban minden évben kitűnik, hogy a legtöbb résztvevő általános iskolai vagy annál alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezik. A trendek ugyanakkor arra mutatnak rá, hogy 2017 után növekedett a középfokú végzettséggel rendelkezők aránya a képzéseken részt vevők körében, ami ugyan sokkal kisebb arányban, de a felsőfokú végzettséggel rendelkezőknél is megfigyelhető volt (3. táblázat). Az összlétszám csökkenésével párhuzamosan növekedhetett azok aránya, akik nem a végzettség hiánya, hanem egyéb problémák miatt nem próbálják ki magukat a versenyszférában.

3. táblázat: A közfoglalkoztatottaknak szóló képzéseken részt vevők iskolai végzettség szerinti megoszlása, 2016–2020 (%)

Év	Alapfokú végzettségűek	Középfokú végzettségűek	Felsőfokú végzettségűek	Összesen
2016	92,4	7,2	0,4	100,0
2017	93,6	6,3	0,1	100,0
2018	87,6	12,3	0,1	100,0
2019	74,5	25,1	0,4	100,0
2020	63,5	35,7	0,8	100,0
<i>Összesen</i>	<i>86,8</i>	<i>12,9</i>	<i>0,3</i>	<i>100,0</i>

Forrás: Saját szerkesztés az Innovációs és Technológiai Minisztérium adatai alapján

A képzések sikerességét az elhelyezkedések aránya mutatja meg. Hazánkban két munkaerőpiaci szektorban lehet elhelyezkedni az elsődleges munkaerőpiacon és közfoglalkoztatásban, a másodlagos munkaerőpiacon. Mint minden képzés tekintetében, így a közfoglalkoztatottaknak szóló képzések esetén is a legfontosabb az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedés. A kormányhivatalok a képzés befejezését követő 6 hónapban vizsgálják a résztvevők elhelyezkedését. Ahogy a 4. táblázat mutatja,

minden egyes évben a képzettek nagyobb hányada csak a másodlagos munkaerőpiacon tudott elhelyezkedni. A vizsgált időszak utolsó három évében csökkent a másodlagos munkaerőpiacon, azaz a közfoglalkoztatásban elhelyezkedettek aránya, miközben az elsődleges munkaerőpiacon elhelyezkedők aránya nem változott, és nőtt azok aránya, akik nem jelennek meg a (legális) munkaerőpiacon. A vizsgált időszakban a képzettek 56,1%-a munkanélkülivé vált, 31%-a a másodlagos munkaerőpiacon, 12,9%-a pedig az elsődleges munkaerőpiacon tudott elhelyezkedni a képzés befejezését követő 6 hónapon belül. Vagyis összességében kijelenthető, hogy a képzettek legnagyobb hányada nem jelenik meg a munkaerőpiacon, akik pedig megjelennek, ők leginkább továbbra is a közfoglalkoztatásban tudnak elhelyezkedni.

4. táblázat: A közfoglalkoztatottaknak szóló képzéseken részt vevők elsődleges és másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedésének eloszlása, 2016–2020 (%)

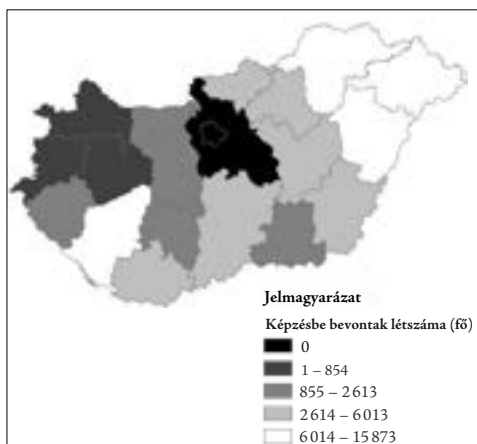
Év	Elsődleges munkaerőpiacon elhelyezkedettek aránya	Másodlagos munkaerőpiacon elhelyezkedettek aránya	Azok aránya, akik nem tudtak elhelyezkedni a képzést követően	Összesen
2016	8,7	40,9	50,4	100,0
2017	13,3	30,9	55,8	100,0
2018	14,1	31,8	54,1	100,0
2019	14,0	28,2	57,7	100,0
2020	14,2	23,0	62,7	100,0
<i>Összesen</i>	<i>12,9</i>	<i>31,0</i>	<i>56,1</i>	<i>100,0</i>

Forrás: Saját szerkesztés az Innovációs és Technológiai Minisztérium adatai alapján

Területi elemzések

A közfoglalkoztatottaknak szóló képzésekbe bevontak létszámai eltérnek az ország megyéi között. A legtöbb résztvevő azokban a megyékben jelenik meg, ahol alapvetően magas a munkanélküliség, alacsony a foglalkoztatási ráta és magas a közfoglalkoztatottak száma. A vizsgált időszakban a képzésekbe legnagyobb számban az ország keleti részéből kerültek be. A legtöbb képzésbe bevont közfoglalkoztatott Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében volt, ezt követte Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Hajdú-Bihar megye. E három megye adta az elmúlt 5 évben beiskolázott közfoglalkoztatottak csaknem felét (45,2%). A legkevesebb beiskolázott közfoglalkoztatott Vas (779 fő) és Győr-Moson-Sopron megyében volt (785 fő) (1. ábra).

A közfoglalkoztatottakra alapvetően az alacsony iskolai végzettség jellemző, a képzésekbe beiskolázott tanulókat is leginkább ez az alacsony iskolai végzettség jellemzi. A megyéken belül képzésbe bevont tanulók iskolai végzettségének arányát vizsgálva az alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezők legnagyobb arányban Jász-Nagykun-Szolnok (92,7%) és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (91,5%) jelentek meg. Általánosságban elmondható, hogy a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők az ország keleti és déli részén, a határ menti megyékben kapcsolódtak a legmagasabb arányban a képzésekbe. Ezzel szemben a középfokú iskolai végzettséggel rendelkezők legnagyobb arányban az ország nyugati részén vettek részt a képzéseken. Győr-Moson-Sopron me-

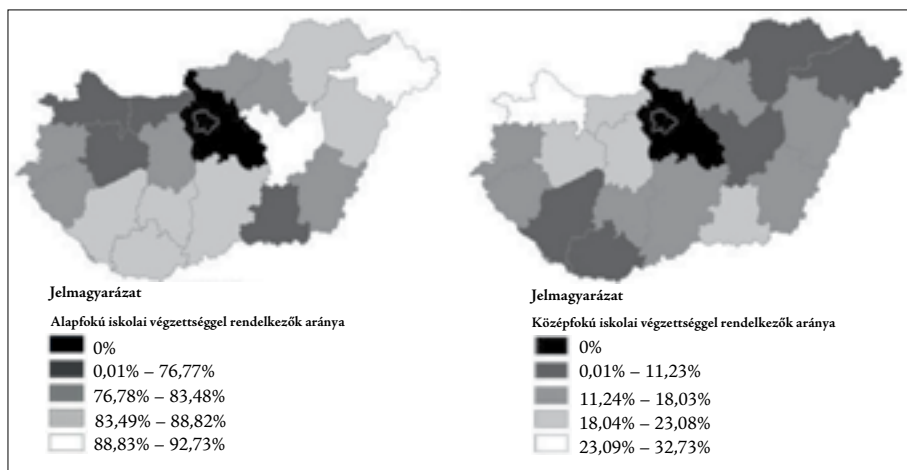

1. ábra: A közfoglalkoztatottaknak szóló képzéseken részt vevők megyei eloszlása (2016–2020)

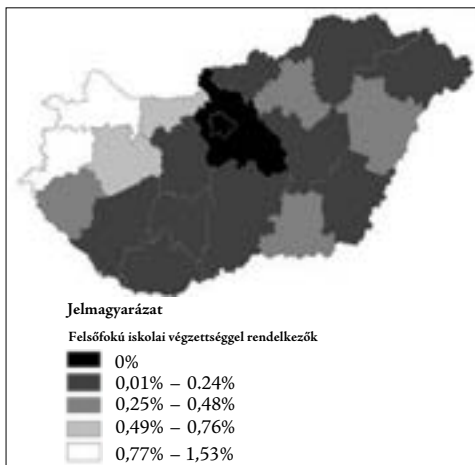
Forrás: Saját szerkesztés az Innovációs és Technológiai Minisztérium adatai alapján

gyében például az összes képzésbe bevont közfoglalkoztatott csaknem harmada (32,7%) rendelkezett középfokú iskolai végzettséggel. Mint korábban láttuk (lásd a 3. táblázatot) a felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezők csak elvétve fordultak elő a képzéseken. A képzéseken részt vevők között legnagyobb arányban Győr-Moson-Sopron (1,5%) és Vas (1,1%) megyében található felsőfokú végzettségűek (2. ábra).

A közfoglalkoztatottaknak szóló képzések sikeres elvégzése esetén is a legfontosabb mérőszám a munka világában való elhelyezkedés, hozzáátéve, hogy az elsődleges cél az, hogy a közfoglalkoztatottak az elsődleges munkaerőpiacra tudjanak visszaintegrálódni. Hazánkban a vizsgált időszakban 2438 darab településen volt képzés, ami az ország településeinek több mint háromnegyedét (78,2%) fedi le. A legtöbb képzés a járási központokban és a megyeszékhelyeken valósult meg, a kisebb lélekszámú településeken

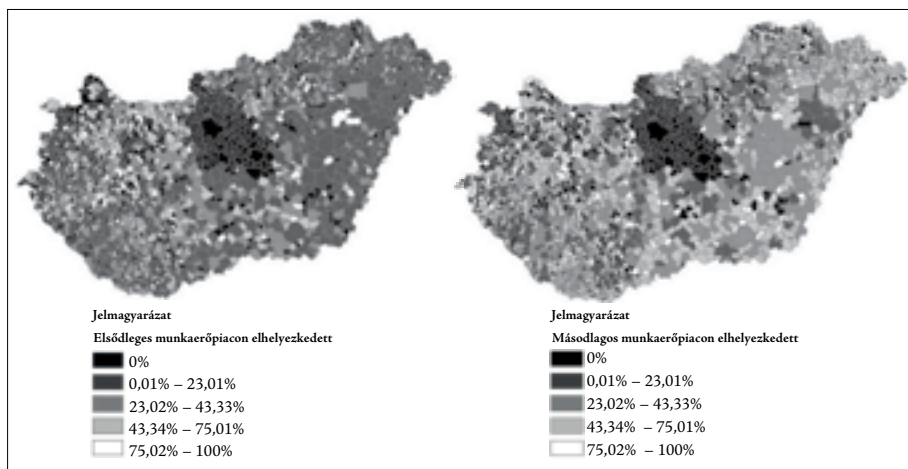
2a. ábra: A közfoglalkoztatottaknak szóló képzéseken részt vevők alap- és középfokú iskolai végzettségi szerinti eloszlása megyék szerint (2016–2020)

2b. ábra: A közfoglalkoztatottaknak szóló képzéseken részt vevők felsőfokú iskolai végzettség szerinti eloszlása megyék szerint (2016–2020)

Forrás: Saját szerkesztés az Innovációs és Technológiai Minisztérium adatai alapján

egy-egy képzést indítottak, viszont ezeken a településeken az elhelyezkedési arányok jóval magasabbak voltak, mint a városi rangú településeken. Az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedés leginkább az ország nyugati felén volt jellemző, azonban a nyugati országrészben viszonylag kevés képzés indult alacsony résztvevői számmal. Ebben az országrészben a járási központok mellett elhelyezkedő kisebb településeken volt magasabb az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedés. A közfoglalkoztatásban, azaz a másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedés főként a keleti országrészben volt jellemző, viszont a nyugati országrész aprófalvas térségeiben – ahol a fő

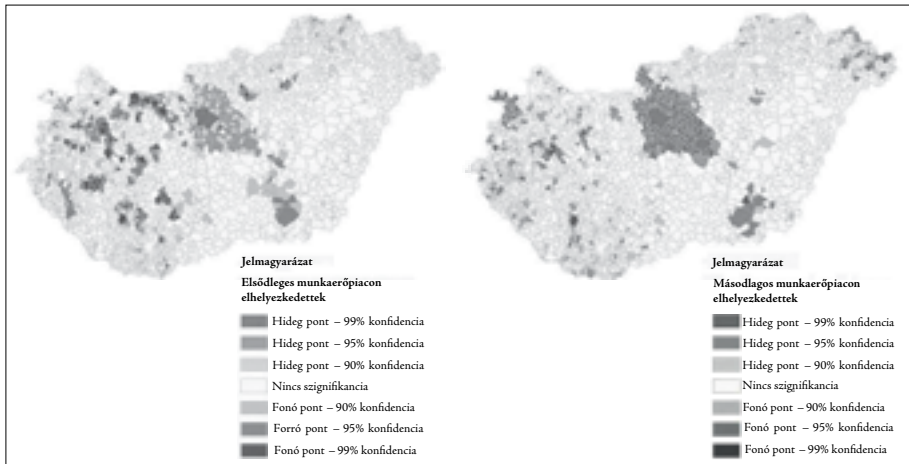

3. ábra: A közfoglalkoztatottaknak szóló képzéseken részt vevők elhelyezkedésének vizsgálata az elsődleges és a másodlagos munkaerőpiacon megyék szerint (2016–2020)

Forrás: Saját szerkesztés az Innovációs és Technológiai Minisztérium adatai alapján

foglalkoztatási típus alapvetően a közfoglalkoztatás – is magas a közfoglalkoztatottként történő újbóli elhelyezkedés aránya. A 3. ábrán látható két térkép jól mutatja ezeket a tendenciákat.

A vizsgált területi egységek HotsPot-analízise során települési szinten elemeztük a közfoglalkoztatottak elhelyezkedési arányát. Az eredmények jól mutatják, hogy az elsődleges munkaerőpiacon elhelyezkedettek leginkább az ország nyugati felén csoportosulnak, itt alakultak ki leginkább forró pontok (*hot spotok*). A keleti országrészben ez nem volt fellelhető, kizárólag Csongrád-Csanád megye szegedi agglomerációjában. A másodlagos munkaerőpiacon történő elhelyezkedés vizsgálata során azonban már megjelentek a keleti országrészek, különösen Szabolcs-Szatmár-Bereg megye határ menti területein alakultak ki forró pontok. Ezzel szemben Győr-Moson-Sopron megyében, főként az Ausztriával határos területeken hideg pontok (*cold spotok*) fedezhetők fel e tekintetben (4. ábra).

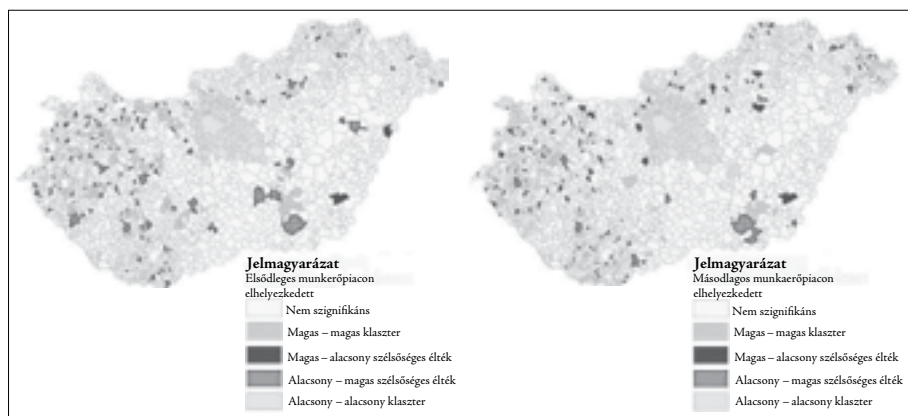

4. ábra: A közfoglalkoztatottaknak szóló képzéseken részt vevők elsődleges és másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedésének HotSpot-analízise (2016–2020)

Forrás: Saját szerkesztés az Innovációs és Technológiai Minisztérium adatai alapján

A standardizált *Local Moran I* statisztikák pozitívan autokorreláltak az ország településeiben a közfoglalkoztatottak elsődleges és másodlagos munkaerőpiacon történő elhelyezkedésének vizsgálata szempontjából. A vizsgált 5 év átlagában mért elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedési adatok térbeli autokorrelációs vizsgálatában kapott 0,102-es Moran-index pozitívan korrelált (z score = 9,47, $p < 0,001$), azaz szignifikánsan erős klaszterezettség van jelen. Magas–magas (*High–high*) klaszterek alakultak ki az ország nyugati felén a Balatontól északra, vagyis ezeken a területeken tudtak leginkább elhelyezkedni a képzéseken részt vevők az elsődleges munkaerőpiaci szektorban. A másodlagos munkaerőpiacon elhelyezkedettek térbeli autokorrelációs vizsgálatában kapott 0,134-es Moran-index szintén pozitívan korrelált (z score = 12,74, $p < 0,001$), vagyis ebben az esetben is szignifikánsan erős klaszterezettség van jelen. Magas–magas klaszterek jöttek létre Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Ukrajná-

val határos területein, azaz itt a leginkább jellemző a közfoglalkoztatásban való újbóli elhelyezkedés (5. ábra).

5. ábra: A közfoglalkoztatottaknak szóló képzéseken részt vevők elsődleges és másodlagos munkaerőpiacon történt elhelyezkedésének *Local Moran I* autokorrelációs vizsgálata (2016–2020)

Forrás: Saját szerkesztés az Innovációs és Technológiai Minisztérium adatai alapján

Következtetések, javaslatok

A közfoglalkoztatásban munkát vállalók képzése kapcsán a vizsgált időszakban (2016–2020) a tanulólétszámok jelentős csökkenést mutattak. Minden vizsgált évben a nők kerültek nagyobb arányban a képzésekbe bevonásra. Korcsoportok alapján a 25–54 éves korosztály részaránya a vizsgált években 70% körül mozgott. A 25 év alattiak aránya a legtöbb évben meghaladta az 55 év felettiek arányát, a két korcsoportban megfigyelhető tendenciák ellentétesek voltak, a fiatalok részesedése csökkenés után ismét emelkedett, míg az idősebbek körében a periódus végén csökkenés volt megfigyelhető. A legtöbb képzett alacsony iskolai végzettséggel rendelkezett, amelyre a képzések pozitívan hathatnak, hiszen új szakmákat sajátíthatnak el a képzettek. A legmagasabb tanulói létszámmal Kelet-Magyarország három megyéje (Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdú-Bihar megye) rendelkezett, ez a három megye adta az összes képzésbe bevont közfoglalkoztatottaknak csaknem felét. Természetesen ez a negatív gazdasági folyamatoknak köszönhető, hisz ezeken a területeken magas a munkanélküliségi ráta, alacsony a foglalkoztatási ráta, és viszonylag magas a közfoglalkoztatotti létszám.

A kelet–nyugati országrészek közötti különbségek kimutathatóak voltak a legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők szempontjából is. A keleti országrészben az alacsony iskolai végzettség dominált nagyobb arányban, míg a nyugatban magasabb arányban jelentek meg a közép- és felsőfokú végzettséggel rendelkező tanulók is.

A közfoglalkoztatás és így a képzések is azt a célt szolgálják, hogy elősegítsék a résztvevők elsődleges munkaerőpiacra történő integrálódását. Ugyanakkor a közfoglalkoztatásban dolgozók többsége a képzés elvégzése után 6 hónappal elsősorban vagy munkanélkülivé vált, vagy ismételten a közfoglalkoztatásban tudott csak elhelyezked-

ni. Természetesen azokon az apró településeken, ahol 1–1 darab képzést indítottak, sokkal magasabb elhelyezkedési arány mérhető, mint egy megyeszékhelyen, ahol csoportosulnak a képzések, így a képzettek is. Ezt is figyelembe véve azonban összességében elmondható, hogy a közfoglalkoztatásban dolgozók képzése nem érte el a kívánt eredményt, hiszen a végzett tanulók nem tudnak az elsődleges munkaerőpiacra visszaorientálódni, munkát találni.

Köszönetnyilvánítás

A tanulmány „Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-21-3. kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap”-ból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

IRODALOM

- ANSELIN, L. (1995) Local Indicators of Spatial Association – LISA. *Geographical Analysis*, Vol. 27. No. 2. pp. 93–115.
- ÁSZF (2009) Tájékoztató az „Út a munkához” program céljairól és feladatairól. http://internet.afsz.hu/engine.aspx?page=full_utamunkahoz [Letöltve: 2020. 10. 18.]
- BÖRDŐS K. (2014) A közfoglalkoztatás intézményi környezete – történelmi áttekintés. In: FAZEKAS K. & VARGA J. (eds) *Munkaerőpiaci tükrök 2014*. Budapest, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet. pp. 66–75.
- CSEHNÉ PAPP I. (2011) A munkaerőpiaci kihívásoknak való megfelelés érvényesítése a szakképzésben. *Iskolakultúra*, Vol. 21. No. 1. pp. 83–87.
- CSOBA J., NAGY Z. É. & SZABÓ F. (2010) „Aktív eszközök, munkaerő-piaci programok kontrollcsoportos, többváltozós értékelése” című projekt. Kutatási zárótanulmány, Debrecen.
- EGRI Z. (2017) Magyarország városai közötti egészségegyenlőtlenségek. *Területi Statisztika*, Vol. 57. No. 5. pp. 537–575. <https://doi.org/10.15196/TS570504>
- FREY M. (2007) *Az aktív munkaerő-piaci eszközök működésének értékelése 2001–2006 között és változásai 2007-ben*. Budapest, MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont Országos Foglalkoztatási Közalapítvány. pp. 136–171.
- GETIS, A. & ORD, J. K. (1992) The Analysis of Spatial Association by Use of Distance Statistics. *Geographical Analysis*, Vol. 24. No. 3. pp. 189–206. <https://doi.org/10.1111/j.1538-4632.1992.tb00261.x>
- GYÖRGYI Z. (2016) A szakképzés finanszírozása – Európai kitekintés. *Educatio*, Vol. 25. No. 1. pp. 11–26.
- HAJDÚ D. (2021) Aspects Regarding the Development of “Adult Training” Programs for Jobseekers in Borsod-Abaúj-Zemplén County. *Romanian Journal of Regional Science*, Vol. 15. No. 2. pp. 15–36.
- HAJDÚ D. & KONCZ G. (2021) Megélhetési tanulók a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei felnőttképzésben. *Területi Statisztika*, Vol. 61. No. 2. pp. 229–254. <https://doi.org/10.15196/TS610206>
- HALMOS Cs. (2005) A felnőttképzésben résztvevők elhelyezkedése, különös tekintettel a hátrányos helyzetű rétegekre, régiókra. Kutatási zárótanulmány. Budapest, Nemzeti

Felnőttképzési Intézet. <http://site.nive.hu/konyvtar/content/edoc/files/03halmos.pdf>
[Letöltve: 2021. 01. 10.]

- KERÜLŐ J. & NYILAS O. (2015) A közfoglalkoztatásban résztvevők képzésének andragógiai konzekvenciái. In: TÓTH Z. (ed.) *Új kutatások a neveléstudományokban 2014*. Debrecen, Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Tudományos Bizottsága – Debreceni Egyetem. pp. 182–197.
- KÖLLŐ J. (2015) Közmunkások a legális munkaerőpiacon. In: FAZEKAS K. & VARGA J. (eds) *Munkaerőpiaci tükrök, 2014*. Budapest, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet. pp. 111–117.
- KRAICINÉ SZ. M. & TIBORI T. (2007) Képzés és felzárkóztatás. *Felnőttképzés*, Vol. 5. No. 1. pp. 19–29.
- SCHARLE Á. (2015) A munkapiaci szakpolitika eszközei (2015. május – 2016. március). In: BLASKÓ ZS. & FAZEKAS K. (eds) *Munkaerőpiaci Tükrök 2015*. Budapest, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet. pp. 171–179.
- TÓTH G. (2014) *Térinformatika a gyakorlatban közgazdászoknak*. Miskolc, Miskolci Egyetem.

A cikk a Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemény, melynek szellemében a cikk bármilyen médiumban szabadon felhasználható, megosztható és újraközölhető, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje és az esetlegesen végrehajtott módosítások feltüntetésre kerülnek. (SID_1)